

Δ. ΘΕΡΕΙΑΝΟΥ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΙΟΝΙΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΑΘΗΜΕΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟΥΡΤΣΙΟΥ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ
ΛΙΟΣ
ΥΙΟ ΣΙΝΙΩΝ ΜΕΝ
ΓΙΑ ΔΕ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ Μ' ΕΛΛΑΔΙ
ΠΕΦΙΛΙΜΕΝΗΝ ΓΙΝ
ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ
ΚΕΙΜΑΙ

Έγεννήθη τὸ 1748 ἔτος, ἀπέθανε τὸ 1833, Ἀπριλίου 6.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ

ΥΠΟ

Δ. ΘΕΡΕΙΑΝΟΥ

ΕΚΤΥΠΟΥΤΑΙ ΑΝΑΛΩΜΑΣΙ

ΤΟΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΕΙΟΥ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΟΣ.

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤΗ:

Τύποις τοῦ Ἀδστροουγγρικοῦ Λόυδ.

1890.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ.ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Fondazione
DEMETRIO A. ECONOMO
Editrice.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ.

Τῶν ἐπισυνημμένων ἐν τῷδε τῷ τρίτῳ καὶ τελευταίῳ τόμῳ παραρτημάτων, τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον εἶναι μετάφρασις τῶν δύο ὑπὸ τοῦ Κοραῆ λατινιστὶ γεγραμμένων Θεσεων, τῆς «Πυρετολογίας» (τῶν προλεγομένων μόνον) καὶ «τοῦ καθ' Ἱπποκράτην ἰατροῦ»· τὸ τρίτον παράρτημα περιέχει ἐξηλληνισμένον ὃν ἔθηκεν ὁ Κοραῆς πρόλογον εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην μετάφρασιν τοῦ ποιήματος τοῦ Selle, «Εἰσαγωγή εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως καὶ τῆς ἰατρικῆς»· τέταρτον κατεχωρίσθη ἐκ τῆς γαλλικῆς μεθηρμηνευμένον «τὸ ὑπόμνημα περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἑλλάδι»· ἐν τῷ πέμπτῳ παραρτήματι συνοψίζεται ἡ «αὐτοσχέδιος διατριβὴ περὶ τοῦ δόγματος τῶν σκεπτικῶν φιλοσόφων καὶ τῶν σοφιστῶν, νόμῳ καλῶν, νόμῳ κακῶν»· τὸ δὲ ἕκτον περιέχει, ἐν εἴδει πολιτικῶν παραινέσεων πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἐπὶ τὸ περιληπτικώτερον ἐπεξεργασμένα, τὰ εἰς τὰ «Πολιτικά» τοῦ Ἀριστοτέλους προλεγόμενα τοῦ Κοραῆ. Πάντα ταῦτα τὰ παραρτήματα ἐφιλοπονήθησαν ὑπὸ τοῦ ἰσαδέλφου φίλου Θεαγένους Λιβαδά, πρὸς ὃν δημοσίᾳ ὁμολογῶ χάριτας.

Δ. Θ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ Σελ. 1—157

Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις — Αἱ συμφοραὶ τῆς Χίου. — Συνέχεια Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. — Ἀριστοτέλους Πολιτικά. — Πολιτικαὶ παραινέσεις πρὸς τοὺς Ἕλληνας. — Ἀριστοτέλους Ἠθικὰ Νικομάχεια. — Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα καὶ Πλάτωνος Γοργίας. — Λυκούργου λόγος κατὰ Λεωκράτους. — Πάρεργα Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. — Ὀνησάνδρου Στρατηγικὸς καὶ Τυρταίου τὸ πρῶτον ἐλεγεῖον. Πλουτάρχου τὰ Πολιτικά. — Ἐπικτήτου Ἐγγυριδίου, Κέβητος Πίναξ, Κλεάνθου Ὕμνος. — Ἀρρίανου τῶν Ἐπικτήτου Διατριβῶν βιβλία τέσσαρα. — Κρίσεις Κοραῆ περὶ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, Ἰωάννου Καποδιστρίου. — Ἐλεγχος τῶν κατὰ τοῦ Κυβερνήτου γεγραμμένων. — Κοραῆ ἀποφθέγματα περὶ παιδείας καὶ ἀγωγῆς. — Ἄτακτα. — Συνέκδημος Ἱερατικός. — Τελευτὴ Κοραῆ.

ΠΙΝΑΞ Σελ. 159—168

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1. Πυρετολογίας Σύνοψις (προλεγόμενα) " γ'—ιζ'
2. Ὁ καθ' Ἱπποκράτην Ἰατρός " κα'—κζ'
3. Εἰσαγωγή εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως καὶ τῆς ἰατρικῆς (πρόλογος Κοραῆ) " λα'—μγ'
4. Ὑπόμνημα περὶ τῆς παρουσίας καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἑλλάδι " μζ'—πβ'
5. Νόμιμον καλόν, νόμιμον κακόν " πε'—εξ'
6. Πολιτικαὶ παραινέσεις πρὸς τοὺς Ἕλληνας " ρα'—ρλη'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Διηγούνται περί τοῦ Βερανζέ, τοῦ γνωριμιωτάτου τοῖς πᾶσι γάλλου ἄσματοποιοῦ, ὅτι, κατατρίψας τὸν βίον εἰς καταπολέμησιν τῶν Βουρβώνων, ἅμα εἶδε πληρούμενον τὸν ὑποκάρδιον αὐτοῦ πόθον, ἅμα δηλαδὴ εἶδε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν δημοκρατίαν ἀνατέλλουσαν καὶ μεσουρανοῦσαν, καὶ ἀνεφώνησεν ἀπεγνωσμένως, εἴθε ἦ το ὄνειρον! Ὁ ἔνθεος τῆς ἐλευθερίας αἰδὸς, ἐκουσίως φιμωθείς, ἐπέστρεψε τὰ νῶτα εἰς τὸ ὑποκείμενον τῶν πολυχρονίων αὐτοῦ ἀγώνων, ἀντὶ δὲ τῆς τέως λατρείας ὑπεισηλθεν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ κόρος καὶ ἀηδία, καὶ σχεδὸν εἰπεῖν μετάνοια, καὶ ὁ πρῶην τῆς ἐλευθερίας λάτρις κατέστη μιᾷ ὀρμητῇ ἀδιάφορος καὶ ἄχαρις αὐτῆς θεωρός. Ὁ Κοραῆς ἦτο βεβαίως γενναιότερος καὶ μεγαλοφρονέστερος τοῦ γάλλου μελοποιοῦ· ἀλλ' ἡ ἔκρηξις τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως οὐδενὸς ἄλλου ἐκλόνησε καὶ κατεθούρησε τοσοῦτον τὴν καρδίαν ὅσον τὴν τοῦ φιλοπάτριδος Ἑλληνοῦ, ὅστις ἐπὶ εἴκοσιν ἐνιαυτοῦς ἀνεκδότης καὶ τελεσφόρος ὑπερεπόνησεν ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους. Ὁ Κοραῆς προεῖδε καὶ προεῖπε διάρρηξιν ἀπὸ τοῦ 1800, ὡς μάντις, τῶν Ἑλλήνων τὴν ἀνάστασιν. Οὐδεὶς ἄλλος δὲ διέγνω μετὰ μείζονος ὀξυδερχείας «τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν». Τῇ 16 φεβρουαρίου 1812 ἔγραφε πρὸς τὸν Ῥώταν. «Τὸ γένος ἡμῶν ἀρρώστησε κακὴν ἀρρώστιαν· δὲν ἐνεκρώθη ὄμως. Ὁ βρασμὸς τῶν πνευμάτων, τὸν ὁποῖον βλέπεις σήμερον, ἀρχεται ἀπὸ τὴν δεκάτην πέμπτην ἑκατονταετηρίδα καὶ χωρὶς τοῦ Σοδομιτικοῦ ἔθνους τὴν ἔφοδον, ἤθελεν ἀκολουθεῖν καθὼς καὶ εἰς τούτους ἐδῶ, ἕως νὰ ἐψήσῃ τὴν ὠμότητα τῶν Γραικῶν. Ὅ, τί σὲ λέγω περὶ τούτου, εὐχολὸν εἶναι νὰ τὸ πληροφορηθῆς ἀπὸ τὴν ἱστορίαν. Ἀπὸ τὴν ἐνδεκάτην ἕως τὴν δεκάτην τρίτην ἑκατονταετηρίδα τὸ σκότος τῆς Ἑλλάδος ἐπαχύνθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον».

οί Αυτοκράτορες ἡμῶν δὲν ἔκβαινον ἀπὸ τὸ Παλάτιον, ἂν δὲν ἐσυμβουλεύοντο πρῶτον τὸν ἀστρολόγον, καὶ οἱ Πατριάρχαι ἔγραφον ὄνειροκριτικὰ συγγράμματα. Τοιοῦτον σκότος φυσικὰ τὴν δεκάτην πέμπτην ἑκατονταετηρίδα ἔπρεπε νὰ γίνῃ ψηλαφητὸν, ὡς τὸ σκότος τῆς Αἰγύπτου· καὶ ὅμως τὸ σκότος ἤρχισε νὰ διαλύεται. Τὸ πλῆθος τῶν σοφῶν, εἰς τὸν καιρὸν τῆς Ἀλώσεως πολλὰ ὀλίγον, ἦτο ὅμως ἀσυγκρίτως περισσέτερον παραβχλλόμενον πρὸς τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας, καὶ εἶναι πιθανὸν ὅτι βοηθούμενον ἀπὸ τὴν κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους εὐρεθεῖσαν τυπογραφίαν, ἤθελε φέρειν τὸ γένος εἰς κατάστασιν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἄλωσιν, ἂν μόνον πεντήκοντα χρόνους ἀργότερα ἤρχοντο οἱ χαμᾶλιδες εἰς τὴν Ἑλλάδα». Καὶ τῇ 29 δεκεμβρίου 1814. «ὑπάρχουσι σημεῖα ἀναντιρρήτα ὅτι ἐξύπνισε τέλος πάντων ἡ ταλαίπωρος Ἑλλάς· καὶ ἡ ἐξύπνισις αὕτη προετοιμάζει ἀναγκαίως καὶ τὴν μέλλουσαν ἐλευθερίαν τῆς». Καὶ σαφέστερον τῇ 17 μαΐου 1815. «Δὲν ἔμεινεν ἀμφιβολία ὅτι ἔφθασε καὶ τῶν Γραικῶν ὁ καλὸς καιρὸς, καὶ ἔφθασε μὲ τόσην ὀρμὴν ὥστε καμμία δύναμις ἀνθρωπίνη δὲν εἶναι πλέον ἱκανὴ νὰ μᾶς ὀπισθοποδῆσῃ». Εἷς καὶ μόνος φόβος εἶχε τὸν Κοραῆν, μήπως ἡ ἐθνικὴ αὕτη κίνησις χωρήσῃ ταχύτερον τοῦ δέοντος. «Βλέπω τὸν ὄργασμὸν τῶν πνευμάτων (ἔγραφε τῷ 1818) ὄχι πλέον καθ' ἡμέραν, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν αὐξάνοντα τόσον, ὥστε ἤρχισα νὰ φοβοῦμαι, ὄχι μὴ φωτισθῇ τὸ γένος, ἀλλὰ μὴ, πρὶν ἀποκτήσῃ φῶτα ἀρκετὰ, κεφαλαί τινες ἐνθουσιαστικαὶ ἐπιχειρήσωσι πρὸ τοῦ πρέποντος καιροῦ τὴν συντριβὴν τοῦ ζυγοῦ, καὶ γένη ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. Ὁ ὄργασμὸς, ἀντὶ νὰ μετριασθῇ, πρέπει ὅμως ὅλον ἐν νὰ ριπίζεται ἀπὸ τοὺς φιλογενεῖς. Τοῦτο μόνον ἐχρειάζετο νὰ προνοῶσιν οἱ ριπίζοντες ἐνταυτῷ καὶ τῆς φλογὸς τὴν διεύθυνσιν, ὥστε νὰ θερμαίνεται τὸ γένος χωρὶς νὰ καίεται, ἢ, κατὰ τὸ θαῦμα τῆς βίας, νὰ καίεται χωρὶς νὰ κατακαίεται». Καύχημα τοῦ Κοραῆ θὰ ἦτο ἂν τὸ γένος ἀνίστατο ἐξ ἰδίας δυνάμεως. «Λέγεις ἀκόμη περὶ βοήθειας ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς (ἔγραφε πρὸς τὸν Βλαστὸν τῇ 22 σεπτεμβρίου 1818)· τοῦτο ἂν ἐγίνετο, ἤθελ' ἀναγκασθῆν νὰ τοὺς εὐχαριστήσω μ' ὅλον τὸ γένος διὰ νὰ φύγω τῆς ἀχαριστίας τὸ αἰσχρὸν ἔγκλημα. Ἀλλὰ δὲν τὸ προσμένω, οὔτε τὸ εὐχομαι. Τί νὰ σὲ εἶπω; Εἶμαι ὀλίγον ὑπερήφανος εἰς τὰ τοιαῦτα. Ἄν ἦναι εὐτυχία νὰ εὕρῃ τις κανένα πρόθυμον νὰ τὸν δώσῃ χεῖρα βοήθειας διὰ νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν πτωσίν του, εὐτυχέστερον ὅμως καὶ ἀσυγκρίτως ἐνδοξότερον εἶναι νὰ ἀναπηδῆσῃ αὐτὸς ὡς παλληκάριον, νὰ τινάξῃ τὴν σκόνην ἢ νὰ σπογγίσῃ

τὸν πηλὸν ἀπὸ τὰ φορέματά του. Λάβε ἀκόμη ὀλίγην ὑπομονήν ἕως νὰ σᾶς ἐλευθερώσῃ τοῦ Θεοῦ ἢ Πρόνοια ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς γέροντας. Ἡμεῖς οἱ ξεμωραχμένοι γέροντες γινόμεθα πολλῶν καλῶν ἐμπόδια μετὰ τὰς ἀνοήτους προλήψεις μας». Τούτου ἕνεκα ἐνόμιζεν ὁ Κοραῆς ὅτι δὲν θὰ ἐτύγγανε τῆς εὐποτρίας καὶ τῆς χαρᾶς, νὰ ἴδῃ ἰδίῳις ὀφθαλμοῖς ἐλευθερίαν τὴν πατρίδα. «Εἶναι βέβαια τῶν ἀδυνάτων (ἔγραφε τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1819 πρὸς τὸν Ἄλ. Κοντόσταυλον) νὰ ἴδω τὸν ἐξοστρακισμὸν τῶν τυράννων τῆς Ἑλλάδος ἢ ἡλικία μου δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ ἐλπίζω τὰ ἀδύνατα· παράγγειλε ὁμοίως κἀνέναν ἀπὸ τοὺς ἐγγόνους σου, ἂν κατὰ τύχην ἔλθῃ ποτὲ εἰς Παρισίους, νὰ ζητήσῃ τὸν τάφον μου καὶ νὰ μοῦ φωνάξῃ τρίς ἡλευθερώθη ἢ Ἑλλάς ἀπὸ τὸ ἀνομόν ἔθνος». Ἡ ἀπόστασις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων οὐδεμίαν ἐνεστάλαξε ἐλπίδα εἰς τοῦ Κοραῆ τὴν ψυχὴν, σπαργῆσαν ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γένους. «Περὶ τοῦ Νέρωνος Ἀλῆ (ἔγραφε τῇ 15 Σεπτεμβρίου 1820) οὐδ' ἡμεῖς ἐδῶ ἔχομεν ἀκόμη τι βέβαιον. Ὅ,τι μὲ λυπεῖ εἶναι ὅτι δὲν εἶμεθα εἰς κατάστασιν νὰ ὠφεληθῶμεν ἡμεῖς ἀπὸ ταύτην τὴν παράξενον περίστασιν, διότι εἶμεθ' ἀκόμη ἄγουροι· μακάριοι ἐσεῖς οἱ μέλλοντες νὰ γενῆτε αὐτόπται τῆς πτώσειώς του!» Ὁ πένης Κοραῆς ἦτο πρόθυμος, χρειᾶς τυχούσης, νὰ ἐπαιτήσῃ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. «Δὲν νομίζω αἰσχρὰν τὴν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ψωμοζητίαν (ἔγραφε πρὸς τὸν Κοκκινάκη τῇ 24 Μαΐου 1820)· ἐξ ἐναντίας καὶ δισάκκιον ἤθελα μετὰ χαρᾶς βάλλειν εἰς τὸν ὄμιόν μου, νὰ περιέρχωμαι ὅπου μυρισθῶ ἀργύριον, νὰ τὸ ζητῶ διὰ τὴν Ἑλλάδα, δείχνων κἀνέναν εἰκονισμάτιον τῆς Ἑλλάδος. Δὲν βλέπεις τοὺς ὀσιωτάτους μοναχοὺς μας πῶς περιέρχονται φορολογοῦντες τοὺς ἡλιθίους διὰ τὰ μοναστήριά των;» Ἐπὶ τέλος τὸ χαρμόσυνον τῆς ἐπαναστάσεως ἄγγελμα ἐνεποίησεν εἰς τὴν φιλόπατριν αὐτοῦ ψυχὴν σφοδρότατον σφασισμόν. «Ἐπέκεινα νὰ προχωρήσω, ὦ φίλη μου πατρίς, μ' ἐμποδίζει τὴν ἴσραν ταύτην ὁ γεννηθεὶς εἰς τὴν ψυχὴν μου σεισμὸς, ὅστις καὶ τὴν χεῖρά μου παραλύει, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σκοτίζει μὲ δάκρυα. Ἐξωρισθὴν ἐκούσιος ἀπὸ τοὺς κόλπους σου, μὴν ὑποφέρων νὰ σὲ βλέπω καθημέραν σπαρασσομένην ἀπὸ τὰς ἀνομίας τῶν βαρβάρων. Εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ὀδυνηρᾶς μου ζωῆς, ἀκούω, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, ὅτι ἐξήνθησε καὶ πάλιν ἢ ἀπὸ τοὺς τυράννους σου καταμαραμμένη σου ἐλευθερία. Μὴ δυνάμενος ν' ἀκούσω ἢ νὰ ἴδω πλέον καὶ τοὺς καρπούς της, διὰ τὴν μετ' ὀλίγον μέλλουσαν ἐξορίαν μου ἀπὸ τὸν βίον, τοὺς εὐχομαι πολλοὺς καὶ καλοὺς εἰς δόξα σου

τὰ τέκνα, τοὺς ἀδελφούς μου». Ταῦτα δὲ ἔγραψε τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1821 οὐχὶ κατ'ἰδίαν ἀλλὰ δημοσίᾳ ἐν τέλει τῶν εἰς τὰ «Πολιτικά» τοῦ Ἀριστοτέλους προλεγομένων.

Ἐπρέσβευεν ὁ Κοραῆς ὅτι ὁ ἐλληνικὸς ἀγὼν ὤφειλε νὰ συμβῆ τῷ 1850 καὶ οὐχὶ τῷ 1821· πλεόν δὲ ἡ ἄπαξ ἀπεφήνατο «ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἔγινεν ἄωρος, πρὶν τὸ ἔθνος ἀποκτήσῃ παιδείαν ἱκανὴν νὰ ὀργανίσῃ καὶ διατάξῃ τὴν νέαν πολιτείαν». Καὶ δίκαια μὲν ἐφρόνει ἐν τοῖς καθόλου ὁ Κοραῆς, διότι ὅσω πλεόν πεφωτισμένον εἶναι ἔθνος τι τοσούτῳ ἰσχυρότερον καθίσταται, εἶχε δὲ ἐκάστοτε κατὰ νοῦν τοῦ μεγάλου Δημοσθένους τὸ παράγγελμα «τὸ φυλάξαι τὰ ἀγαθὰ τοῦ κτήσασθαι χαλεπώτερον». Ἡδὴ ὁ φιλόσοφος Βάκων ἐδογματίζεν ὅτι «ἡ ἐπιστήμη εἶναι δύναμις», πάντες δὲ ἐνθυμοῦνται τὸ κατὰ τὸν τελευταῖον γαλλογερμανικὸν πόλεμον μυριάκις λεχθὲν «ὅτι οἱ γερμανοὶ διδάσκαλοι ἐνίκησαν τοὺς ἀμαθεῖς Γάλλους»· εἰ καὶ εἶναι ὁμολογούμενον, ἔτι, πλὴν τῆς διδασκαλικῆς ἐμπειρίας, συνεβάλετο οὐ μικρὸν εἰς τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ τὴν ἤτταν ἡ τριπλασία τῶν Γερμανῶν πολεμικὴ δύναμις. Ἀλλὰ τὸ γενικὸν τοῦτο δόγμα δὲν ἀληθεύει πάντοτε καὶ πανταχοῦ· πλὴν τῆς ἐπιστήμης συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων λαῶν καὶ ἄλλα αἷτια, ἡ ὀρθὴ τῶν καιρῶν χρῆσις καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ συνδρομὴ αἰσίων περιστάσεων. Οὐχὶ μόνος ὁ λόγος διέπει ἐκάστοτε τὰ ἀνθρώπινα, τοῦ τραγικοῦ δὲ Χαιρήμονος τὸ ἀπόφθεγμα «τύχη τὰ τῶν θνητῶν πράγματ', οὐκ εὐβουλία» δὲν ἀπεδείχθη ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ ἀπολύτως ψευδές. Ἡ κατὰ τὸν Πολύβιον «οἰκονομία τῶν γεγονότων» εἶναι ἐνίοτε παράλογος, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἀπαίδευτοι μὲν λαοὶ ἠυμοίρησαν παρ' ἀξίαν αὐτονομίας καὶ ἐλευθερίας, ἔθνη δὲ ἐξημερωμένα καὶ μυρίους ὑποστάντα ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας, εἶναι εἰσέτι ἀναξίως ὑπόδουλα. Ἐγένετο καὶ Μάνδρωνι «συκίνη ναῦς» κατὰ τὴν παροιμίαν! Ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις τοῦ Κοραῆ «ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἔγινεν ἄωρος πρὶν τὸ ἔθνος ἀποκτήσῃ παιδείαν ἱκανὴν νὰ ὀργανίσῃ καὶ διατάξῃ τὴν νέαν πολιτείαν» εἶναι λίαν ἀπολύτως ὑποτετυπωμένη· πολλῷ δὲ ὀρθότερον νομίζομεν τὸ δόγμα τοῦ ἀγγλοῦ ἱστορικοῦ Μακώλεϋ, καθ' ὃ «οἱ λέγοντες ὅτι ὁ δεῖνα λαὸς δὲν πρέπει νὰ ἀπολαύσῃ ἐλευθέρων θεσμῶν πρὶν ἀποδειχθῆ τούτων ἄξιος, ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς λέγοντας ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμβῆ τις εἰς τὴν θάλασσαν ἢ ἀφ' οὗ μάθῃ νὰ κολυμβᾷ». Ὁ Κοραῆς ἤλπιζε τὴν σωτηρίαν τοῦ γένους ἐκ τῶν γυμνασίων τῆς Σμύρνης τῶν Κυδωνιῶν, τῆς Χίου καὶ τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν πόλεων καὶ νήσων.